

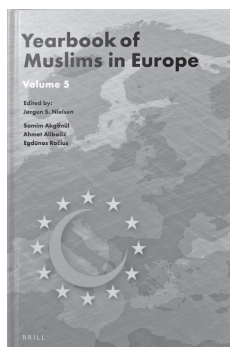
mit o granici na Drini, koja je za Hrvate predstavljala hiljadugodišnju granicu između katoličanstva i pravoslavlja, te negirala postojanje bilo kojeg drugog naroda na teritoriji Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Slavonije, osim Hrvata. Jedan od novijih mitova, nastao u postratnom periodu, jeste mit o dijaspori i želja za duhovnim ujedinjenjem matične države i njenih članova koji žive izvan njenih granica. Političke vođe Hrvatske i Srbije su dijasporu vidjeli kao važan izvor legitimiteta političke vlasti, finansijskih sredstava za svoje političke kampanje, ali i pomoći u vojnim akcijama, te su među domaćim stanovništvom stalno naglašavali njihovu ulogu. Međutim, mit o dijaspori samo liječi kompleks inferiornosti malih naroda, poboljšava demografsku sliku u Srbiji i Hrvatskoj, te je značajan izvor novčanih prihoda i glasova na izborima.

Nacionalizam, kao što to imamo priliku vidjeti u ovoj knjizi, na osporavanje svojih teza odgovara dodatnim adutom: *ulogom žrtve*. On nudi dugu listu historijskih ponižavanja, političkih i kulturnih uzurpacija od imperijalnih sila, koje su dotičnu naciju pokušavale uništiti, zagaditi, izroditi. To se pokušavalo i još uvijek se pokušava, naravno, bez uspjeha. Koliko god da su bili grozni zločini osvajača i koliko god stoljeća da je trajalo to sistematsko istrebljivanje naroda koje je trebalo izbrisati potlačenu naciju, ona je preživjela. Uprkos varljivom prividu, mučena nacija je potajno uvijek odolijevala, sačuvala svoju suštinu, ostala uvijek vjerna svojim precima i porijeklu, te čiste duše čekala dan povratka svog otetog suvereniteta i svoje potisnute slobode.

Zajednički zaključak autora jeste da narodi u Evropi historiju ne trebaju (zlo)upotrebljavati radi širenja ideologije nacionalizma, te da za legitimaciju modernih država treba poslužiti demokratska ustavna država, pravna i socijalna država s ekološki obuzdanim privrednim rastom. Kako u Jugoslaviji, tako i u Srbiji i Hrvatskoj – i u bilo kojoj bivšoj ili

postojećoj višenacionalnoj državi – nemogući su dobri međunacionalni odnosi ako nacionalizam postane dominantna doktrina.

Zubejda Gobeljić

Godišnjak muslimana u Evropi

Yearbook of Muslims in Europe, Volume 5. 2013, Leiden : Brill. Edited by Jørgen S. Nielsen, University of Copenhagen; Samim Akgönül, Strasbourg University; Ahmet Alibašić, Faculty of Islamic Studies and Center for Advanced Studies, Sarajevo and Egdūnas Račius, Vytautas Magnus University.

Krajem 2013. godine izdavačka kuća Brill je izdala 5. tom Godišnjaka muslimana u Evropi koji pokriva podatke iz 2012. godine iz 46 zemalja Evrope, odnosno, region koji otprilike pokriva Vijeće Evrope.

Peti tom godišnjaka donosi relevantne podatke o muslimanima na engleskom jeziku po jednoj sređenoj matrici. Ovaj kompendij stalno ažuriranih podataka na jednom mjestu donosi informacije o: broju muslimanske populacije, zatim, o odnosu islama i države, o glavnim muslimanskim organizacijama, o džamijama i vjerskim objektima, o obrazovanje djece i općenito obrazovnim institucijama, o grobljima i institucijama koje brinu o ukopu mrtvih, o vjerskim službama u državnim institucijama kao što je vojska, potom, o glavnim vjerskim blagdanima, o halal hrani i uslugama usklađenim sa islamskim propisima, o kodeksima oblačenja, o izdavaštvu i medijima, o

međuvjerskim odnosima, o glavnim javnim debatama i kulturnim događajima. U ovogodišnjem izdanju uključena je i Bjelorusija, koja nije članica Vijeća Evrope, ali su izostavljene mini-države poput Vatikana, Andore, Monaka i San Marina.

Urednički tim 5. toma predvodi profesor Jørgen S. Nielsen sa Univerziteta u Kopenhagenu, a pored ovog izuzetnog poznavaooca muslimanskih zajednica u Evropi, tu su i profesori Samim Akgönül, sa Univerziteta u Strasbourgu, Ahmet Alibašić, sa Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i Egdūnas Račius, profesor bliskoistočnih i islamskih studija na Vytautas Magnus univerzitetu u Kaunasu, u Litvaniji.

Godišnjak muslimana u Evropi pored uvodnih uredničkih napomena donosi i listu osnovnih termina koji koriste muslimani ili se koriste u vezi muslimana. Sada, već u svom petom izdanju, primjetna je postepena standardizacija nekih transkripcionih rješenja, kao i koncizna i jasna objašnjenja nekih često korištenih pojmova. Godišnjak je u svojim ranijim izdanjima imao poseban dio koji je donosio naučne analize o najvažnijim pitanjima muslimana u Evropi kao i preglede najvažnijih knjiga koje su tematikom doticale islam i muslimane u Evropi, a od prošle godine je to zamijenjeno pokretanjem *Žurnala muslimana u Evropi (Journal of Muslim in Europe)*. Kao i u ranijim izdanjima Godišnjaka i ovaj iz 2013. godine donosi uvodni članak koji je vezan za najvažniji aktuelni segment istraživanja o islamu i muslimanima u Evropi. Tako 5. tom Godišnjaka kao uvodni tekst donosi studiju "Evropski islami i muslimanske Evrope: Neka razmišljanja o izučavanju savremenog islama Evrope" autora Konstantinosa Tsitselikisa, profesora na Odsjeku za balkanske, slavenske i orijentalne studije, Makedonskog univerziteta u Solunu.

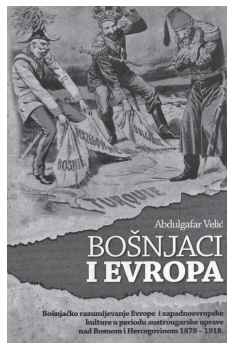
Najvažniji i najobimniji dio izdanja Godišnjaka su izvještaji za 46 zemalja koje su obuhvaćene (a koje navodimo redoslijedom u

Godišnjaku): Albanija, Armenija, Austrija, Azerbejdžan, Bjelorusija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Kipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Gruzija, Njemačka, Grčka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Kosovo, Latvija, Lihtenštajn, Litvanija, Luksemburg, Makedonija, Malta, Moldova, Crna Gora, Holandija, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunija, Rusija, Srbija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska, Švicarska, Turska, Ukrajina i Velika Britanija.

Kada je u pitanju naš region važno je istaći da je izvještaj o Bosni i Hercegovini uradio Aid Smajić docent na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu. Izvještaj o Srbiji je napisao Srđan Barišić, postdiplomac na Odsjeku za sociologiju, Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, a za Hrvatsku je autor Dino Mujadžević, istraživač koji radi pri Hrvatskom institutu za historiju u Slavonskom Brodu. Izvještaj o Sloveniji uradio je Christian Moe, doktorand historije religija sa Univerziteta u Oslu, dok je o Crnoj Gori pisala Sabina Pačariz koja se bavi istraživanjem migracija Bošnjaka iz bivših jugoslavenskih republika u Tursku na Marmara univerzitetu u Istanbulu, a o Kosovu je pisao Besa Ismaili, profesor engleskog jezika na Fakultetu islamskih nauka u Prištini. Tekst o Makedoniji je napisao Muharem Jahja istraživač na Institutu za kulturno i duhovno naslijeđe Albanaca u Skoplju.

Godišnjak muslimana u Evropi je važan izvor informacija za vladine i nevladine institucije u svijetu, za novinare i političare, kao i referentan izvor za naučnike i istraživače. Već petu godinu izlazi u izdanju renomirane svjetske izdavačke kuće "Brill" iz Leidena, lidera koji iza sebe ima više od tri stoljeća tradicije u štampanju naučnih radova. Peti tom je odštampan na 706 stranica B5 formata u tvrdom koričenju. Cijena izdanja je 192 eura i može se naručiti online na web-stranici izdavača www.brill.com.

M. Kovač

Bošnjaci i Evropa

Velić, Abdulgafar. (2013) *Bošnjaci i Evropa*. Sarajevo : Dobra knjiga; 198 stranica.

Želim večeras u ovom lijepom zambijentu Bošnjačkog instituta iskazati zahvalnost na vašem prisustvu ovom jednom intelektualnom razgovoru o Bošnjacima i njihovom mjestu u Evropi. Povod ovom druženju i razgovoru je knjiga *Bošnjaci i Evropa* koju je napisao mr. Abdulgafar Velić. Ovo je ujedno i njegova magistarska radnja *Evropa u djelima Bošnjaka u periodu austrougarske uprave nad BiH 1878-1918*, koju je odbranio na FIN-u. Knjiga je objavljena u Sarajevu 2013. godine. Izdavač je Dobra knjiga. U ovoj knjizi je obrađen period Austro-Ugarske monarhije i stanje Bošnjaka u tom periodu, odnosno bošnjačko razumijevanje Evrope i zapadnoevropske kulture u periodu austrougarske uprave nad Bosnom i Hercegovinom 1878.-1918.

Abdulagafar ef. Velić je imam u Istiklal-džamiji na Otoci, jednoj od najvećih džamija u BiH. Uspješan je imam i muallim koji u ovoj godini poučava 250 naše djece u mektebu. Kao hatib iza sebe ima preko 1.000 hutbi koje je održao. Neke od hutbi je objavio u knjizi pod naslovom *Pod bosanskim kubetom*. Koautor je knjige *100 bošnjačkih imama iz perioda 1912.-2012.*, kao i knjige *Priručnik za mukabele*.

A sada vam želim kazati nešto o bošnjačkom iskustvu Evrope utemeljenom na ovoj knjizi. Poznato je da su Bošnjaci 415 godina bili pod osmanlijskom vlašću, ili u okrilju islamskog kulturno-civilizacijskog kruga. Govorili su arapski, turski, perzijski i bosanski

jezik. Nakon Berlinskog kongresa Bošnjaci dolaze pod upravu Austro-Ugarske s kojom su imali nekoliko teških ratova. Najpoznatiji otpor Austro-Ugarskoj Bošnjaci su pružili 1737. u boju pod Banjom Lukom, braneci svoj vjerski identitet i svoju domovinu i u tom boju pobijedili. 1878. također su pružili snažan otpor, ali tada nisu uspjeli. Neki ljudi, svjesni snage i moći Austro-Ugarske, nisu uopće pravili nikakav otpor, čak su sugerisali da se to ne radi. Takav je bio muftija mostarski Karabeg, koji je zbog toga ubijen od strane Bošnjaka. Kako su se borili 1878. protiv Austro-Ugarske, tako su se i 1914. borili na njihovoj strani.

Bosanski katolici pa i pravoslavci su novu vlast dočekali s velikim oduševljenjem ali i kao nacionalno oslobodjenje, priliku za emancipaciju. Bošnjaci su, pak, bili potpuno nesprenni, neorganizirani i bez bilo kakve podrške sa strane, za razliku od njihovih komšija. Osman Nuri Hadžić naglašava da je jedan od razloga stagnacije Bošnjaka neravnopravan položaj u odnosu na druga dva naroda i gubljenje svoje slobode i svog serbesluka.

"I došla godina 1878. i mnogi se razočarali. Evropske velesile dadoše mandat Austro-Ugarskoj, da zaposjedne ove krajeve, da uspostave mir i uvedu blagostanje, jednako za sve, ali i tako pioniri nove uprave dođoše sa predispozicijom kao osloboditelji za jedne, a pobjeditelji za druge. Stoga su Muslimani u prvom času već gledali u ovom događaju konac svoje slobode i svoga serbesluka, dok su drugi nemuslimanski narodi to smatrali svojim izbjavljenjem i likovali od veselja." Abdulhak, *Behar*, 1906.

Prva velika reakcija Bošnjaka na okupaciju Austro-Ugarske bila je hidžra, napuštanje svojih ognjišta i odlazak u slobodne dijelove Osmanskog carstva.

Hidžra nije bila izraz samo promjene vlasti, ili ekonomske prirode, ona je bila izraz i prozelitizma od strane katoličke crkve, pritisaka i okrutnosti nove vlasti prema svima koji su pružili otpor, te dolazak nove kulture koja donosi i nove vrijednosti. Jedan dio uleme je podržavao iseljavanje u